

А. М. Сундук,
к. е. н., старший науковий співробітник,
ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України"

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

В статті визначено основні методологічні підходи до формування стратегічних пріоритетів ефективного розвитку держави в умовах глобальних процесів. Сформовано змістовні ознаки стратегії та її ключові елементи. Визначено стратегічну мету, основні напрями стратегії.

In the article formulated basic methodological approaches to forming of strategic priorities of effective development of the state in the conditions of global processes. The content signs of strategy are formed and its key elements. Certainly strategic purpose, basic directions of strategy.

Ключові слова: стратегія, ефективний розвиток, глобальні процеси.
Key words: strategy, effective development, global processes.

ВСТУП

Національна економіка, у власному розвитку, повинна орієнтуватися на чіткі стратегічні орієнтири, які повинні конкретизуватися в межах відповідного документа. Подібний документ має виступати пріоритетним щодо базових основ реалізації державної політики в контексті глобальних тенденцій.

Стратегія повинна виступати загальним орієнтиром для держави у цілому при проведенні її політики у всіх напрямках і сферах в аспекті дотримання національних інтересів. За умови відсутності подібної розробки це призводить до варіативних дій на національному рівні щодо стосунків із рештою світу. Основним несприятливим наслідком від цього є неврахування національних інтересів, а також посилення ризиків і загроз.

На нашу думку, розробка подібної стратегії та її ефективна реалізація повинні бути мегазавданнями для держави та її органів влади, зважаючи на ризики і загрози, які існують для України.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Таким чином, важливим науковим завданням є розробка основ стратегії забезпечення ефективного розвитку національної економіки в контексті глобальних тенденцій. Важливою умовою є реалістичність елементів стратегії, що дасть можливість їх прикладного виміру. Позиції, викладені у статті, є авторськими.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основні положення стратегії формулюються на основі врахування поточних параметрів розвитку держави в умовах глобальних викликів і загроз, можливостей прояву глобальних процесів на рівні держави та регіонів, особливостей цих процесів у межах систем та ін. Таким чином, стратегія повинна найбільш повною мірою

відображати поточні особливості у досліджуваній сфері та формувати передумови як для посилення наявних переваг, так і зменшення несприятливого впливу ризиків та загроз. На нашу думку, у цій ситуації доцільною є орієнтація на висновки СВOT-аналізу, який узагальнює базові особливості.

Відсутність чітких стратегічних пріоритетів переводить ситуацію у сфері контактів із глобальними процесами у ранг малокерованих, оскільки ні держава, ні інші суб'єкти не мають чіткого уявлення щодо національних векторів розвитку. Наслідком цього є надмірна кількість сценаріїв несприятливого характеру, які реалізуються в межах території України.

За умови відсутності чітких пріоритетів суб'єкти діють на власний розсуд і часто приймають рішення, які відносно національних пріоритетів є маловідповідними.

Хоча, з іншої сторони, відсутність цих пріоритетів зовсім не свідчить про те, що держава рухається не в адекватному напрямі або не дотримується національних пріоритетів. Часто ординарно є ситуація, коли центральні органи державної влади реалізують власну політику на основі бачення, яке є відображенням урядових консультацій, рішень, нарад. Іншими словами, вони діють відповідно до чітких напрямів, які для інших суб'єктів не є такими очевидними, тому потребують формалізації.

За своїм характером стратегія є комплексним документом, в якому забезпечується єдність її складових елементів на основі причинно-наслідкового зв'язку і структурно-змістовних аналогій. Комплексність забезпечується врахуванням основних явищ і процесів, які належать до сфери дії та здійснюють вплив на основні складові.

Відповідно до цього, в документі повинні бути визначені такі позиції, як стратегічна мета, напрями забез-

печення, завдання, варіанти реалізації, основні наслідки. Визначимо окремі з цих положень.

Ключовим моментом стратегії є її стратегічна мета, якій підпорядковуються основні позиції документу. По суті, в ній зосереджується, конкретизується ідеологія документа. Враховуючи її значення, необхідно, щоб вона, у власному визначенні, дала змогу відобразити ключові позиції стратегічного розвитку держави на перспективу. Якщо окремі положення стратегії можуть варіювати або модифікуватися залежно від поточної ситуації та її вимог, то мета залишається незмінною, адже вона конкретизує у своєму положенні вектор розвитку національної економіки.

У цілому, досить складно сформулювати стратегічну мету для ефективного розвитку національної економіки, що зумовлюється впливом багатьох факторів. Навіть без абстрагування від глобальних тенденцій це потребує вагомих зусиль. Якщо ж реалізувати поставлене завдання ще з урахуванням впливу світових процесів, то подібне формулювання є досить складним.

На нашу думку, стратегічна мета для національної економіки в контексті глобальних процесів — забезпечення сталого розвитку держави на основі ендогенних (національних) орієнтирів з врахуванням внутрішніх і зовнішніх переваг для зростання її конкурентоспроможності у глобальному вимірі.

Таким чином, основними моментами для стратегічної мети є наступні позиції: розвиток держави має бути виключно підпорядкований національним орієнтирам, орієнтація на врахування системи внутрішніх і зовнішніх переваг, в кінцевому підсумку це має сприяти зростанню конкурентоспроможності держави.

Розвиток держави повинний бути ефективним — таким, щоб була змога максимальним чином використовувати наявні переваги. Ключовим питанням у цьому відношенні є не констатація наявних переваг держави, а їх використання: не пасивне споглядання, а активна реалізація, включення в обіг. Крім того, ефективність передбачає вибір найбільш дієвого варіанта серед наявних щодо розміщення ресурсного потенціалу.

Стратегічна мета розкривається на основі конкретних напрямів, які виступають "точками притягання" серед можливих векторів реалізації мети. Виходячи з цього, основним завданням процесу формування напрямів забезпечення є встановлення найбільш раціональних і дієвих шляхів втілення мети.

Пропоновані напрями є пріоритетними серед множини інших, оскільки концентрують основні можливі шляхи реалізації стратегічних положень. Однак, враховуючи змінні тенденції на сучасному етапі, можуть доповнюватися іншими положеннями, актуальність яких є ваговою.

1. Стабільність розвитку держави у всіх її ключових напрямках (орієнтація на позакризовий розвиток держави). Мається на увазі такий шлях розвитку, який би був "не кризовим" за своїм змістом. Основні акценти повинні бути зосереджені на тому, щоб мінімізувати вплив саме кризових явищ зовнішнього спрямування, бо вони визначаються вагомих несприятливим потенціалом впливу.

2. Посилення і розширення ролі і функцій держави (державних структур) у системі взаємодії із глобальни-

ми процесами. В цьому відношенні мається на увазі, що держава повинна відігравати більшу роль в питаннях реагування, регулювання, моніторингу, ресурсного забезпечення та ін. Якісна і ефективна політика держави є запорукою можливості реагування на прояви зовнішніх процесів.

Крім того, у випадку контактів із зовнішнім світом необхідними є і відповідні механізми реагування, які дали б змогу блокувати несприятливий сценарій подій.

3. Реформування базових засад розвитку національної економіки в сенсі посилення її якісних і кількісних параметрів, збалансування основних пропорцій, модернізації. Це дасть змогу державі зміцнити свій потенціал, який формується на основі врахування багатьох складових. Подібний потенціал, в свою чергу, буде запорукою прийнятних позицій держави перед глобальними проявами. Таким чином, реформування дасть змогу сформулювати потужне внутрішнє середовище, яке визначиться можливостями відповіді для середовища зовнішнього.

4. Ефективне використання сприятливих факторів і передумов розвитку. Одним з ключових напрямів реалізації мети є більш ефективне залучення в обіг всього комплексу наявних переваг, які має держава. Важливим є використання потенційних переваг, які в межах поточного періоду не реалізуються. За такої умови подібний підхід дасть змогу певною мірою компенсувати дефіцит окремих видів ресурсів.

5. Формування альтернативних, варіативних стратегій розвитку, які надавали б можливості ситуативно орієнтуватися на зовнішній вектор та його ресурси (вибіркове ставлення до впливу: якщо він позитивний і дає переваги, то формуємо сприятливі умови для його залучення, якщо несприятливий — блокуємо).

Враховуючи вагомі ризики і загрози, які генерує глобальне середовище, на поточному етапі розвитку доцільним є утримання від надмірної орієнтації на ресурси ззовні. У випадку отримання подібних результатів, наявні вагомі ризики щодо умов їх відшкодування. Раціональною видається орієнтація на внутрішні резерви. У випадку необхідності використання ресурсів зовнішніх, рішення про прийняття такого варіанта розвитку подій повинне бути виваженим та обґрунтованим.

ВИСНОВКИ

З метою формування чітких стратегічних засад ефективного розвитку національної економіки в контексті глобальних тенденцій необхідною є розробка відповідного документа, який за своїм характером є комплексним, в якому забезпечується єдність складових елементів на основі причинно-наслідкового зв'язку і структурно-змістовних аналогій. Комплексність забезпечується врахуванням основних явищ і процесів, які належать до сфери дії та здійснюють вплив на основні складові. В документі повинні бути визначені такі позиції, як стратегічна мета, напрями забезпечення, завдання, варіанти реалізації, основні наслідки.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці нових підходів до визначення стратегічної мети і напрямів, їх змістовний опис, використання зарубіжного досвіду.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2011 р.